

Boekbespreking door Ton Bruining, associé KPC Groep

Relevante wegwijzer voor Professionele Leergemeenschappen



Professionele Leergemeenschappen
Auteurs: Fred Huijboom, Ellen Rusman,
Pierre van Meeuwen & Marjan Vermeulen
Uitgeverij: Garant, Antwerpen/Apeldoorn
ISBN: 978-90-441-3967-9
Pagina's: 154
Prijs: € 18,00 (paperback)

Opgaven waar we in de samenleving voor staan, veranderingen in de jeugdcultuur en technologische ontwikkelingen vragen van leraren dat zij blijven leren en zich samen met collega's ontwikkelen. Professionele Leergemeenschappen (PLG's) worden als een belangrijk onderdeel van het repertoire van schoolorganisaties gezien om dat leren en ontwikkelen te ondersteunen. Voormalig schoolleiders Fred Huijboom en Pierre van Meeuwen promoveerden in 2022 op onderzoek naar de ontwikkeling van Professionele Leergemeenschappen in het onderwijs. Nu is er op basis van hun beide proefschriften het boek *Professionele Leergemeenschappen* verschenen, waarin hun academisch werk voor de onderwijspraktijk toegankelijk is gemaakt.



KPC Groep

Verstand van leren
Gevoel voor mensen

www.kpcgroep.nl

Teacher leaders

Het onderzoek van Huijboom en Van Meeuwen wekte mijn belangstelling omdat ik als freelance-docent en beoordelaar betrokken ben bij een master Leren & Innoveren. De master Leren & Innoveren richt zich op zogeheten 'teacher leaders', onderwijsprofessionals die zich willen verdiepen in het leren van studenten en leraren, de onderwijsorganisatie en het innoveren van het onderwijs. Een Professionele LeerGemeenschap is voor de meeste teacher leaders een belangrijke aanpak. Huijboom en Van Meeuwen definiëren een Professionele LeerGemeenschap – gewoonlijk afgekort als PLG - als een groep leraren die samen de onderwijspraktijken onderzoeken om ze te verbeteren en te vernieuwen, met als uiteindelijk doel betere leerresultaten voor de leerlingen. Bij het bestuderen van Professionele LeerGemeenschappen was mijn belangrijkste vraag: wat kan dit boek betekenen voor teacher leaders? Na lezing kom ik tot de conclusie dat het boek van Huijboom en Van Meeuwen heel relevant is voor teacher leaders, maar ook de nodige beperkingen kent als het gaat om een vertaling van theorie naar praktijk, de ondertitel van het boek.

Clusters van kenmerken

Huijboom en Van Meeuwen volgden in hun onderzoek zeven Professionele LeerGemeenschappen in zes middelbare scholen. Ze onderzochten de ontwikkeling die de PLG's doormaakten en de schoolcontext waarbinnen dat gebeurde. Daarvoor ontwikkelden ze op basis van literatuuronderzoek een raamwerk met daarin drie clusters van kenmerken van een PLG. Die clusters zijn:

1. Individueel en collectief leren, met de kenmerken: samenwerken, reflecteren, geven en ontvangen van feedback en onderzoeken;
2. Groepsdynamische kenmerken, met de kenmerken: wederzijds vertrouwen, collegiale steun en aanmoediging, sociale cohesie
3. Professionele oriëntatie, met de kenmerken: gedeelde visie, gedeelde verantwoordelijkheid, gedeelde gerichtheid op het leren van leerlingen en gedeelde gerichtheid op het voortdurend leren van leraren

Waardevol

Het raamwerk van Huijboom en Van Meeuwen lijkt me heel bruikbaar voor de teacher leaders die ik ontmoet, omdat die vaak voor de vraag staan hoe zij de ontwikkeling van de PLG's die zij in gang zetten kunnen ondersteunen en verduurzamen. Het raamwerk van Huijboom en Van Meeuwen, de bijbehorende vragenlijst Ontwikkeling van een Professionele LeerGemeenschap, hun interviewleidraad en de tips die de onderzoekers geven aan PLG deelnemers, begeleiders en schoolleiders zijn waardevol voor teacher leaders. Zowel met betrekking tot de verduurzaming van een PLG in zijn algemeenheid als met betrekking tot het appel dat zij op de schoolleider zouden moeten doen, het appel op het eigen handelen als begeleider en het appel op collega-leraren die deelnemen aan de PLG.

Verduurzaming PLG's

De verduurzaming van de PLG's die Huijboom en Van Meeuwen onder de loep namen bleek ook een probleem te zijn. Er was veel variatie in de mate van ontwikkeling, de kenmerken waarop ze zich ontwikkelden en het niveau dat ze bereikten. Een deel van de verschillen in ontwikkeling was te verklaren vanuit de schoolcontext. Zo blijkt een proactieve stimulerende schoolleider zeer belangrijk. Maar ook de aanwezigheid van collectieve autonomie voor de PLG en de mate waarin PLG-bijeenkomsten waren georganiseerd. Opvallend was het belang van de kwaliteit van de communicatie. Waar het discours oppervlakkig en ongestructureerd bleef, konden de activiteiten 'samenwerken, reflecteren, feedback en experimenteren' zich niet tot het hoogste niveau ontwikkelen. Verder bleek voldoende tijd en ruimte om bij elkaar te komen onmisbaar en een voorwaarde om als PLG goed te kunnen functioneren.

Verlangen naar meer

Het boek van Huijboom, Van Meeuwen en hun co-promotor Ellen Rusman en promotor Marjan Vermeulen doet wel verlangen naar meer. Hier en daar klinken door het onderzoeksverslag heen geluiden uit de frontlinie door. Jammer is dat in drie verder uitgewerkte casussen er maar één met observaties uit de frontlinie van het onderwijs geïllustreerd wordt. Dat maakt het boek onevenwichtig. Gezien de vele masters Leren & Innoveren die het onderwijsveld langzamerhand rijk is, is het ook jammer dat de rol van de teacher leader niet onderzocht is, niet expliciet benoemd wordt en niet uitgewerkt wordt. De onderzoekers hebben het over 'geschoolde en ervaren PLG begeleiders'. Zelf kwamen zij regelmatig externe begeleiders tegen. Tenslotte worden aan een PLG verwante aanpakken, zoals lesson studies, actieonderzoek, changelabs, kenniskringen die samenwerken met een lectoraat, en sociale innovatie niet nader belicht. Alleen de 'lesson study aanpak' wordt genoemd, maar daar blijft het bij. Tenslotte doen de op zich waardevolle tips voor deelnemers, begeleiders en schoolleiders nogal algemeen aan.

Huijboom, Van Meeuwen en de begeleiders van hun promotieonderzoek hebben een relevante wegwijzer gemaakt. De teacher leaders die ik voor ogen heb, hun schoolleiders en de leraren die deelnemen in een PLG zullen zich verder moeten verdiepen in bijvoorbeeld wendbaar leiderschap, groepsdynamiek en teamontwikkeling, coaching & begeleiding en praktijkonderzoek.

Boekbespreking door Ton Bruining

Over Ton Bruining

Ton Bruining begeleidt leraren, schoolleiders en (interne) onderwijsadviseurs die onderwijs willen maken dat werkt, deugt en deugd doet. Dat doet hij vanuit een veelzijdige achtergrond als frontliniewerker, leidinggevende, adviseur en onderzoeker. Zijn professionele DNA heeft een onderwijskundige, pedagogische en organisatiekundige component. Voor KPC Groep verzorgt Ton onder meer de opleiding Intern Onderwijsadviseur.



Meer over Ton Bruining:
www.kpcgroep.nl/tonbruining

t.bruining@kpcgroep.nl